

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः, उज्जयिनी (म.प्र.)

आचार्य—प्रथमवर्षस्य पाठ्यक्रमः

स्वाध्यायिच्छात्राणांकृते

२०१६—१७

विषय— नव्यव्याकरणम्

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः

देवासमार्गः, उज्जयिनी (म.प्र.) 456010

दूरभाषः- (0734) 2526044, दूरप्रैषः- (0734) 2524845

अणुसङ्केतः - regpsvmp@rediffmail.com, अन्तर्जालपुटम् - www.mpsvujjain.org

आचार्यप्रथमवर्षस्य पाठ्यक्रमः

प्रथमप्रश्नपत्रम्

नव्यव्याकरणम्

विषयः – लघुशब्देन्दुशेखरः

(अजन्तपुल्लि प्रकरणादारभ्य हलन्तनपुंसकलि पर्यन्तः)

पूर्णांकाः १००

एककः १	अर्थवदि 'त्यतः' 'ह्रस्वनद्यापो नुडि' ति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः २	'नामी' त्यतः अतोऽमि'ति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ३	'यस्येति चे' त्यतः 'अस्थिदधिसक्थी' ति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ४	सुधियेती त्यतः अष्टाभ्य औशि' ति सूत्रपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ५	'अष्टानामि' त्यतः हलन्तनपुंसकलि प्रकरणपर्यन्तम्।	२० अ T:

सन्दर्भग्रन्थः –

१. लघुशब्देन्दुशेखरः

व्याख्याकारः – वैकुण्ठनाथ शास्त्री

२. लघुशब्देन्दुशेखरः

व्याख्याकारः – आचार्य विश्वनाथ मिश्र

प्राप्तिस्थानम् – चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी (उ.प्र.)

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

१ बहुविकल्पीयप्रश्नाः $२ \times ५ = १०$

२ लघूत्तरीयप्रश्नाः $६ \times ५ = ३०$

३ दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः $१२ \times ५ = ६०$

आचार्यप्रथमवर्षस्य पाठ्यक्रमः

द्वितीयप्रश्नपत्रम्

नव्यव्याकरणम्

विषयः – लघुशब्देन्दुशेखरः

(अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणादारभ्य अव्ययीभावप्रकरणपर्यन्तम्)

(अव्ययप्रकरणादारभ्य अव्ययीभावप्रकरणान्तः)

पूर्णांकाः १००

- एककः १ स्वरादिनिपाते'ति सूत्रतः 'पुरुषात्प्रमाणेऽन्यतस्या'मिति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम्। २० अ T:
- एककः २ 'ऊधषोऽनडि' ति सूत्रतः 'कारके' इति सूत्रव्याख्यापर्यन्तम्। २० अ T:
- एककः ३ 'कर्तुरीप्सिततमि' ति सूत्रतः द्वितीयाकारकपर्यन्तम्। २० अ T:
- एककः ४ स्वतन्त्रः कर्ते त्यतः पञ्चमीकारकपर्यन्तम्। २० अ T:
- एककः ५ षष्ठी शेष' इत आरभ्य अव्ययीभावप्रकरणपर्यन्तम्। २० अ T:

सन्दर्भग्रन्थः –

१. लघुशब्देन्दुशेखरः व्याख्याकारः – श्री विश्वनाथ मिश्रः
२. लघुशब्देन्दुशेखरः व्याख्याकारः – श्री वैकुण्ठनाथ शास्त्री
प्राप्तिस्थानम् – चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी (उ.प्र.)

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

- १ बहुविकल्पीयप्रश्नाः २ × ५ = १०
२ लघूत्तरीयप्रश्नाः ६ × ५ = ३०
३ दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः १२ × ५ = ६०

आचार्यप्रथमवर्षस्य पाठ्यक्रमः

तृतीयप्रश्नपत्रम्

नव्यव्याकरणम्

विषयः – व्याकरणमहाभाष्यम्

(चतुर्थाह्निकतः षष्ठाह्निकान्तम्)

पूर्णांकाः १००

एककः १	'न धातुलोप' इत्यतः 'तुल्यास्यप्रयत्न' मिति सूत्रपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः २	'नाज्जलौ इति सूत्रतः 'ऊजः ऊँ' इति सूत्रपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ३	'ईदूतौ च सप्तम्यर्थे' इति सूत्रतः 'ष्णान्ता षडि' ति सूत्रपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ४	'डति चे'त्यतः स्वारादिनिपातमव्यये' ति सूत्रपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ५	'तद्धितश्चाऽसर्वविभक्ति' रित्यतः षष्ठाह्निकपर्यन्तम्।	२० अ T:

सन्दर्भग्रन्थः –

व्याकरणमहाभाष्यम् – व्याख्याकारः – श्री मधुसूदन द्विवेदी
– प्रो. हरिनारायण तिवारी
– पं. चारुदत्त शास्त्री

प्राप्तिस्थानम् – चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी (उ.प्र.)

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

१ बहुविकल्पीयप्रश्नाः	२ × ५ = १०
२ लघूत्तरीयप्रश्नाः	६ × ५ = ३०
३ दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	१२ × ५ = ६०

आचार्यप्रथमवर्षस्य पाठ्यक्रमः

चतुर्थप्रश्नपत्रम्

विषयः – वैयाकरणभूषणसारः

(आदितः समासशक्तिनिर्णयपर्यन्तम्)

पूर्णांकाः १००

एककः १	आदितो लकारार्थनिर्णयं यावत्।	२० अ T:
एककः २	सुबर्थनामार्थनिर्णयतः समासशक्तिनिर्णयं यावत्।	२० अ T:
एककः ३	शक्तिनिर्णयतः निपातार्थनिर्णयं यावत्।	२० अ T:
एककः ४	क्त्वादिभावप्रत्ययार्थनिर्णयतः अभेदैकत्वसंख्यानिर्णयं यावत्।	२० अ T:
एककः ५	संख्याविवक्षानिर्णयतः स्फोटनिरूपणं यावत्।	२० अ T:

सन्दर्भग्रन्थः –

वैयाकरणभूषणसारः – व्याख्याकारः – श्री चन्द्रिका प्रसाद द्विवेदी

– व्याख्याकारः – पं. बालकृष्ण पंचौली

प्राप्तिस्थानम् – चौखम्भा सुरभारतौ प्रकाशन, वाराणसी (उ.प्र.)

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

१ बहुविकल्पीयप्रश्नाः	२ × ५ = १०
२ लघूत्तरीयप्रश्नाः	६ × ५ = ३०
३ दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	१२ × ५ = ६०

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः, उज्जयिनी (म.प्र.)

आचार्य-द्वितीयवर्षस्य पाठ्यक्रमः

स्वाध्यायिच्छात्राणांकृते

२०१६-१७

विषय- नव्यव्याकरणम्

महर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयः

देवासमार्गः, उज्जयिनी (म.प्र.) 456010

दूरभाषः- (0734) 2526044, दूरप्रैषः- (0734) 2524845

अणुसङ्केतः - regpsvmp@rediffmail.com, अन्तर्जालपुटम् - www.mpsvvujain.org

आचार्यद्वितीयवर्षस्य पाठ्यक्रमः

नव्यव्याकरणम्

प्रथमप्रश्नपत्रम्

विषयः – व्याकरणमहाभाष्यम्

(सप्तमाहिकादारभ्य नवाहिकपर्यन्तम्)

पूर्णांकाः १००

एककः १	'इग्यणः सम्प्रसारण' मित्यतः 'उरण रपर' इति सूत्रपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः २	'अलोऽन्त्ये'त्यतः 'अचः परस्मिन्निति' सूत्रपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ३	'न पदान्तद्विर्वचने' त्यतः 'लुक्श्लुलुपः' इति सूत्रपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ४	'प्रत्ययलोपे प्रत्यय' इत्यतः 'तस्मिन्नितिनिर्दिष्टे' ति सूत्रपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ५	'स्वं रूपं शब्दस्ये' त्यतः नवाहिकपर्यन्तम्।	२० अ T:

सन्दर्भग्रन्थः –

महाभाष्यम् (नवाहिकम्) – व्याख्याकारः – श्री भार्गव शास्त्री
महाभाष्यम् (नवाहिकम्) – व्याख्याकारः – प्रो. हरिनारायण तिवारी
प्राप्तिस्थानम् – चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी (उ.प्र.)

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

१ बहुविकल्पीयप्रश्नाः	२ × ५ = १०
२ लघूत्तरीयप्रश्नाः	६ × ५ = ३०
३ दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	१२ × ५ = ६०

आचार्यद्वितीयवर्षस्य पाठ्यक्रमः

नव्यव्याकरणम्

द्वितीयपत्रम्

विषयः – वाक्यपदीयम्

(ब्रह्मकाण्डम्)

पूर्णांकाः १००

एककः १	'अनादिनिधन' मिति कारिकातः 'नानर्थिका'मिति कारिकापर्यन्तम् ।	२०अ T:
एककः २	'न चागमादृते' इतिकारिकातः 'संज्ञिनीं व्यक्ति' मिति कारिकापर्यन्तम् ।	२०अ T:
एककः ३	'कार्यत्वे नित्यताया' मिति 'अविकारस्य शब्दस्ये'ति कारिकापर्यन्तम् ।	२०अ T:
एककः ४	'न चानित्येष्वि' ति कारिकातः 'अपि प्रयोक्ततुरात्मानमि' ति कारिकापर्यन्तम् ।	२०अ T:
एककः ५	'जात्वकर्तृक' मिति कारिकातः ब्रह्मकाण्डपर्यन्तम् ।	२०अ T:

सन्दर्भग्रन्थः –

१. वाक्यपदीयम् – प्रत्येकार्थप्रकाशिका
व्याख्याकारः – श्री सूर्यनारायण शुक्लः – चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी
२. वाक्यपदीयम् – प्रत्येकार्थप्रकाशिका
व्याख्याकारः – श्री द्रत्येश झा – प्रतिभा प्रकाशन, दिल्ली

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

१ बहुविकल्पीयप्रश्नाः	२ × ५ = १०
२ लघूत्तरीयप्रश्नाः	६ × ५ = ३०
३ दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	१२ × ५ = ६०

आचार्यद्वितीयवर्षस्य पाठ्यक्रमः

नव्यव्याकरणम्

तृतीयपत्रम्

विषयः – व्युत्पत्तिवादः

(आदितः प्रथमकारकपर्यन्तम्)

पूर्णांकाः १००

एककः १	'शाब्दबोधे' त्यतः 'राजसम्बन्धी पुरुषः' इत्यन्तम्।	२० अ T:
एककः २	'पचतिचैत्रः' इत्यतः (संख्यासम्बन्धविरपर्यन्तम्) तदुत्तरमेकवचनमिति (नित्यबहुवचनान्तशब्दविचारः) पर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ३	'अथाऽजहत्स्वार्थे' त्यतः (आख्यातस्य संख्यार्थताविचारः) भुजधात्वर्थपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ४	सकर्मकधात्वर्थविचारोपसंहाराद् 'आकाशं' न पश्यती' तिपर्यन्तम्।	२० अ T:
एककः ५	अनुमित्यर्थकधातुतः द्वितीयाकारकपर्यन्तम्।	२० अ T:

सन्दर्भग्रन्थः –

व्युत्पत्तिवादः आदर्शव्याख्या

प्राप्तिस्थानम् – वाणी विलास प्रकाशन, वाराणसी (उ.प्र.)

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

१ बहुविकल्पीयप्रश्नाः	२ × ५ = १०
२ लघूत्तरीयप्रश्नाः	६ × ५ = ३०
३ दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	१२ × ५ = ६०

आचार्यद्वितीयवर्षस्य पाठ्यक्रमः

नव्यव्याकरणम्

चतुर्थपत्रम्

विषयः – स्वशास्त्रीयनिबन्धः

पूर्णांकाः १००

एककः १	व्याकरणशास्त्रस्योद्भवो विकासश्च पाणिनिपरवर्तिनः षोडशाचार्याणां वृत्तम्।	२० अं.:
एककः २	अष्टाध्यायीवृत्तिकाराणां परिचयः महाभाष्यकारपतञ्जलेः भाष्यटीकाकाराणाञ्च परिचयः।	२० अं.:
एककः ३	भर्तृहरेर्वाक्यपदीयस्य परिचयः व्याकरणसूत्रसम्बन्धिविचारः।	२० अं.:
एककः ४	शाब्दबोधप्रकारविचारः शक्तिलक्षणाऽऽकांक्षासम्बन्धिविचारः	२० अं.:
एककः ५	परिभाषासम्बन्धिविचारः पाणिनीयव्याकरणस्यसम्प्रदायः।	२० अं.:

सन्दर्भग्रन्थः –

- व्याकरणशास्त्रस्येतिहासः
व्याख्याकारः – आचार्यलोकमणिदहालः
प्राप्तिस्थानम् – चौखम्भा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी (उ.प्र.)
- व्याकरण शास्त्र का इतिहास
व्याख्याकारः – युधिष्ठिर मीमांसक
प्राप्तिस्थानम् – बहालगढ़, सोनीपत, हरियाणा

अ विभाजनम्

प्रत्येकमेककतः अधोलिखितव्यवस्थानुसारं प्रश्नाः भवेयुः –

१ बहुविकल्पीयप्रश्नाः	२ × ५ = १०
२ लघूत्तरीयप्रश्नाः	६ × ५ = ३०
३ दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः	१२ × ५ = ६०

—00—

पंचम पत्रम् – स्वशास्त्रीय परियोजना –

१०० अं.: